

SPACEROWNIK

Pasma Brzanki

TO WŁAŚNIE TY MOŻESZ ZOSTAĆ ODKRYWCĄ PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH.

JEŚLI TYLKO POSIADASZ:

- MINIMUM OCHOTY (WZROST GWARANTOWANY W TRAKCIE REALIZACJI),
- ODROBINĘ ZAANGAŻOWANIA,
- SZCZYPTE MIŁOŚCI DO PRZYRODY,
- LUBISZ WYCIECZKI I PRZYGODY

TO WYZWANIE JEST WŁAŚNIE DLA CIEBIE!

JAK ZOSTAĆ ODKRYWCĄ
PARKU KRAJOBRAZOWEGO?

1. Korzystając ze strony internetowej Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego, mapy i przewodnika po Parku Krajobrazowym zaczerpnij trochę informacji i zaplanuj wycieczkę do Parku Krajobrazowego Pasma Brzanki.
2. Zapakuj do plecaka niezbędne na wycieczkę akcesoria (Spacerownik, coś do pisania i kolorowania, mapę parku, aparat fotograficzny itp.).
3. Podczas wycieczki wypełniaj Spacerownik, tworząc własne, krótkie relacje z pobytu w wybranych przez Ciebie miejscach. Niech to będzie Twój autorski Spacerownik.
4. Po wypełnieniu Spacerownika skontaktuj się z nami – przyjdź do siedziby Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego – Oddziału w Tarnowie. Pokaż nam swój Spacerownik i odbierz odznakę Odkrywcy Parku Krajobrazowego Pasma Brzanki.

JAK ZOSTAĆ ODKRYWCĄ
PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH
MAŁOPOLSKI?

▶ Aby otrzymać odznakę Odkrywcy Parków Krajobrazowych Małopolski zbierz co najmniej 8 odznak Odkrywcy poszczególnych Parków Krajobrazowych i pokaż je wraz z wypełnionymi Spacerownikami w dowolnym oddziale Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego.

ODKRYWCY
PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH

A large, empty rectangular area defined by a dashed green border, intended for a photograph or portrait.

Twoje zdjęcie lub portret

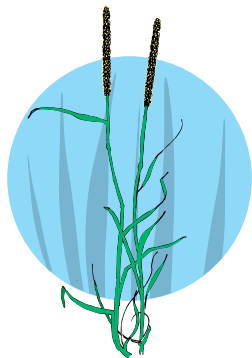
Imię i nazwisko

miejsowość

wiek

Pasmo Brzanką zwane

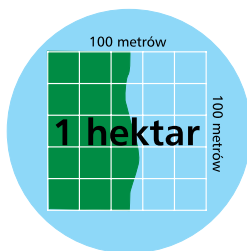
W przeszłości nazwy gór, szczytów, rzek, potoków były nadawane przez okolicznych mieszkańców. Ich określenia przekazywane z pokolenia na pokolenie utrwalały się, tworząc z biegiem lat nazwy geograficzne. Nazwy te nie były przypadkowe, często wiązały się z codziennym życiem ówczesnych mieszkańców, nazwiskami dawnych właścicieli ziem, czy też jakimś ważnym wydarzeniem, które niegdyś się tam odbyło. Tak też jest z nazwami geograficznymi w Parku Krajobrazowym Pasma Brzanki.

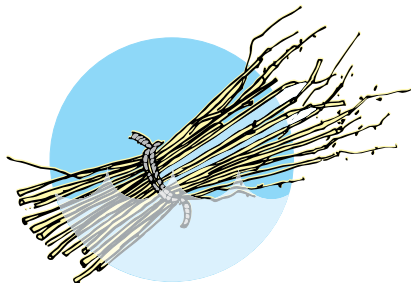
Pasmo Brzanki swoją nazwę zawdzięcza tymotce łąkowej potocznie nazywanej brzanką. Jest to gatunek wieloletniej trawy.

Niegdyś Pasma Brzanki było pokryte łanami traw. Stoki były idealnym miejscem wypasu zwierząt hodowlanych, stąd nazwa **Pasia Góra**.

Polana Morgi bierze swą nazwę od starej miary powierzchni pól uprawnych. Dawna morga to około pół dzisiejszego hektara.

Rostówka – nazwa tego potoku wzięła się prawdopodobnie od rosenia, czyli moczenia w jego wodach lnu pozyskiwanego z okolicznych pól.

Będąc w Parku Krajobrazowym Pasma Brzanki zapamiętaj jak najwięcej nazw wsi, przysiółków*, szczytów, potoków. Wybierz jedną z nich i napisz skąd się wzięła.

► Zaznacz na mapie miejsce, które odwiedziłeś/odwiedziłaś i wpisz jego nazwę.

► Napisz skąd wzięła się nazwa wybranego przez Ciebie miejsca.

* Prziśiółek – małe skupisko gospodarstw leżące na uboczu wsi, często posiadające odmienną nazwę.

Data:	Z kim byłem/byłam:
-------	--------------------

W krajobrazie Pogorza

Pasma Brzanki znajduje się na Pogórze Ciężkowickim, pomiędzy dolinami rzek Białej i Wisłoki. Ma charakter pasma górskiego, jego najwyższe szczyty przekraczają 500 m n.p.m. Znaczna różnica wysokości pomiędzy Pasmem Brzanki, a terenem reszty Pogorza Ciężkowickiego sprawia, że znajduje się tu mnóstwo punktów i ciągów widokowych*. W pobliżu najwyższych szczytów Brzanki i Liwocza zostały ulokowane wieże widokowe pozwalające podziwiać wspaniałe widoki.

Z Pasma Brzanki możemy zobaczyć m.in. mozaikową panoramę Pogorza Ciężkowickiego i Rożnowskiego. Dobrze widoczne są także pasma Beskidów: Sądeckiego, Wyspowego i Niskiego. Przy dobrej pogodzie możemy zobaczyć nawet szczyty polskich i słowackich Tatr.

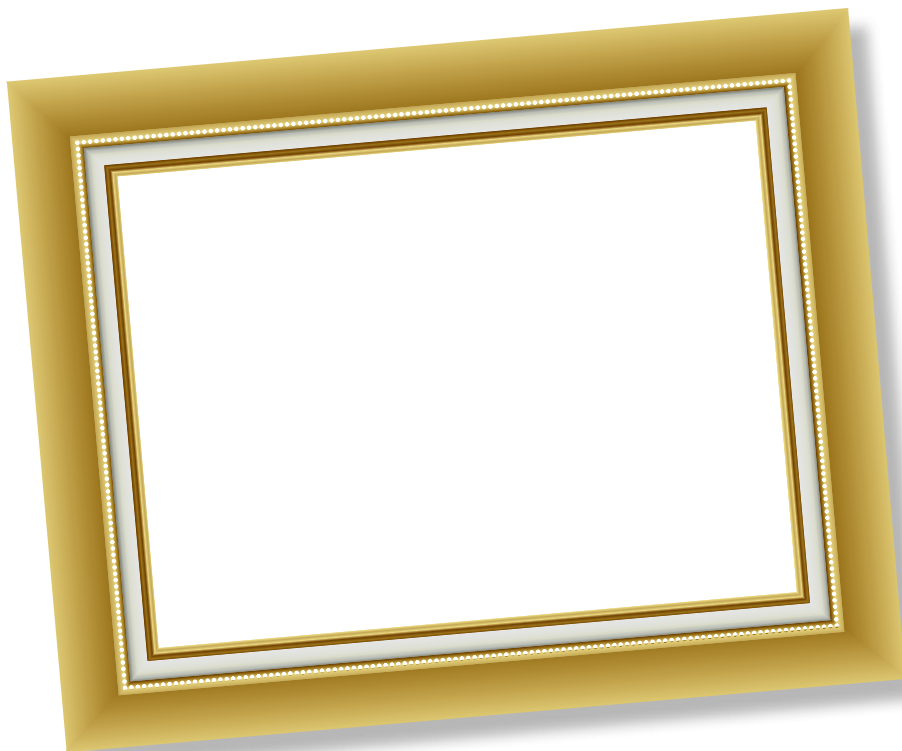
CZY WIESZ ŻE...

Brzanka jest wzniesieniem o dwóch wierzchołkach o wysokości 534 m n.p.m. i 536 m n.p.m.

* Ciąg widokowy – szlak turystyczny, droga, ścieżka z której można podziwiać krajobraz.

- Wklej zdjęcie lub wykonaj rysunek krajobrazu z punktu widokowego w Paśmie Brzanki, który odwiedziłeś/odwiedziłaś.

Skąd został uwieczniony widok?

Data:

Z kim byłam/byłem:

Między dżiołem a paryją

Park krajobrazowy jest tworzony, między innymi, ze względu na wyjątkowe walory kulturowe. Na szczególną uwagę zasługuje tzw. kultura niematerialna. Są to lokalne tradycje, obrzędy, pieśni, tańce, stroje, jak również lokalne potrawy oraz gwara, czyli charakterystyczny dla tego regionu język.

Elementy dawnych lokalnych zwyczajów i tradycji są jeszcze kultywowane podczas obrzędów związanych ze zbiorem plonów. Można poznać je lepiej uczestnicząc w dożynkach organizowanych w większych miejscowościach pod koniec lata lub w imprezach takich jak „Żniwa w Pary” czy „Sianokosy w Paśmie Brzanki”.

Z ciekawymi narzędziami używanymi niegdyś przez ludność Pogórza można zapoznać się odwiedzając Izbę Regionalną w Jodłówce Tuchowskiej.

Przemierzając szlaki Pasma Brzanki warto się na chwilę zatrzymać i porozmawiać z mieszkańcami. Wielu z nich posługuje się jeszcze gwara. Spróbuj nauczyć się kilku słów, jakimi posługiwała się tradycyjnie ludność na Pogórze.

- Wpisz znaczenie poniższych słów w puste miejsca w „słowniczku”. Jeżeli usłyszysz inne, niewymienione tutaj słowa, zapisz je poniżej wraz z tłumaczeniem.

paryja	
dziot	
ciarach	
juzyna	
krzypać	
pyrtek	
rzomnie	
stajanie	
telepać	
źraleć	

Data:	
Miejscowość:	
Tu byłem/byłam z:	

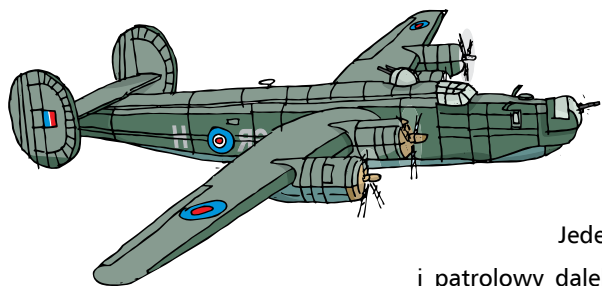
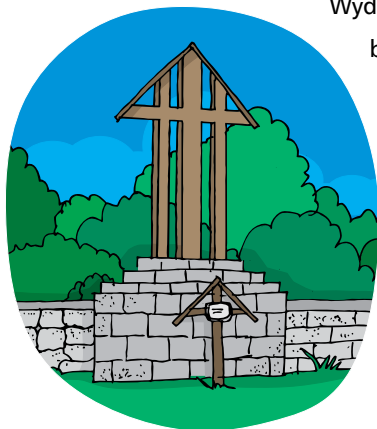
Niespokojne czasy

Na terenie Parku Krajobrazowego Pasma Brzanki spotkamy liczne cmentarze z czasów I wojny światowej. Po bitwach w latach 1914–1915 tysiące żołnierzy było pochowanych w polowych mogiłach. W 1915 roku powstał w Wiedniu

Wydział Grobów Wojennych, którego zadaniem była

budowa cmentarzy wojennych. Powstało ich w Małopolsce ponad 400. Cmentarze te wykonane z użyciem naturalnych materiałów: kamienia, żelaza i drewna lokalizowane były często w trudno dostępnych miejscach. Do ich wykonania zatrudniono cieśli, kamieniarzy, rzemieślników rozmaitych specjalności, architektów, rzeźbiarzy, rysowników, malarzy, a nawet ogrodników.

Dawniej nie zdarzało się, aby żołnierze z wrogich stron konfliktu byli grzebani razem. Tu, na jednym cmentarzu spoczywają wspólnie żołnierze z walczących przeciwko sobie armii: Austriacy, Niemcy, Polacy, Rosjanie, Węgrzy i wielu z innych narodowości biorącej udział w tej wojnie. Każdy cmentarz ma swój numer. Cały zespół cmentarzy wojennych jest unikatowym zabytkiem w Europie.

W czasie II wojny światowej na tym terenie miały miejsce katastrofy samolotów, zestrzelonych przez wojska niemieckie.

Jeden z nich – ciężki samolot bombowy i patrolowy dalekiego zasięgu – rozbił się na łące pod Olszynami po walce z nocnym myśliwcem. Samolot ten odbywał lot z bazy RAF w Brindisi we Włoszech z ładunkiem broni i zaopatrzenia dla powstańców warszawskich.

- Odkryj nazwy dwóch samolotów których katastrofy miały miejsce na terenie Parku Krajobrazowego Pasma Brzanki, według podanego kodu:

a	b	c	d	e	f	g	h	i	J	k
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
l	m	n	o	p	r	s	t	u	w	z
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22

Bombowiec:

12	9	2	5	17	1	19	15	17

Samolot transportowy:

4	1	11	15	19	1

Data:	Z kim byłam/byłem:
-------	--------------------

Schody jaśnie pani Stefanii

Hrabina Stefania Szczepańska była w XIX wieku właścicielką Ryglic i okolicznych wsi. Uwielbiała podróżować po swoich włościach. Szczególną sympatią darzyła bezdrzewną wówczas Pasią Górę, na szczycie której znajduje się piaskowcowa skała Ostry Kamień. Hrabina spędzała tam całe dni spoglądając na należące do niej rozległe pola. Przy dobrej pogodzie można było oglądać również przepiękne panoramy Tatr oraz innych pasm górskich. Dla własnej wygody nakazała wykucie w skale ławki i schodów prowadzących na szczyt, które zachowały się, aż do dziś.

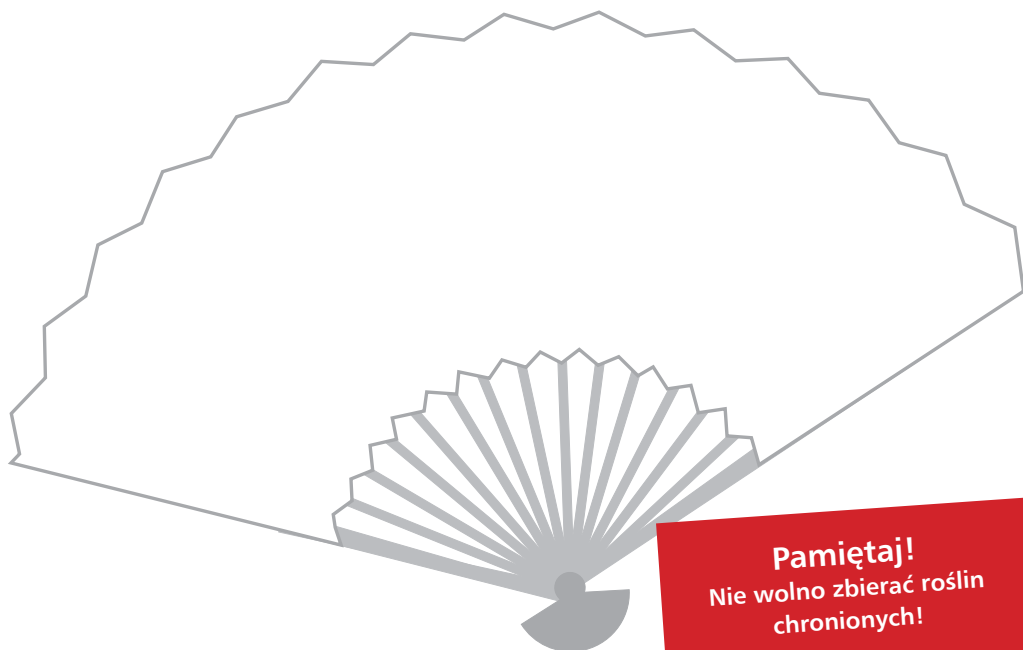
CZY WIESZ ŻE...

Szczyt Ostry Kamień zawdzięcza swą nazwę znajdującej się w pobliżu wierzchołka, wielkiej piaskowcowej skale w kształcie brzozy. Jest ona obecnie objęta ochroną jako pomnik przyrody nieożywionej.

- Odwiedź Ostry Kamień, zaobserwuj i opisz jak to miejsce wygląda dzisiaj.
Zaznacz buźkę najlepiej opisującą stan skały:

Dobry	Budzący wątpliwości	Zły
😊	😐	☹️

- Wyklej znalezione przez Ciebie fragmentami roślin (liście, gałązki, trawy, kwiatki) wachlarz hrabiny Stefanii.

Pamiętaj!
Nie wolno zbierać roślin
chronionych!
Upewnij się zanim
zerwiesz.

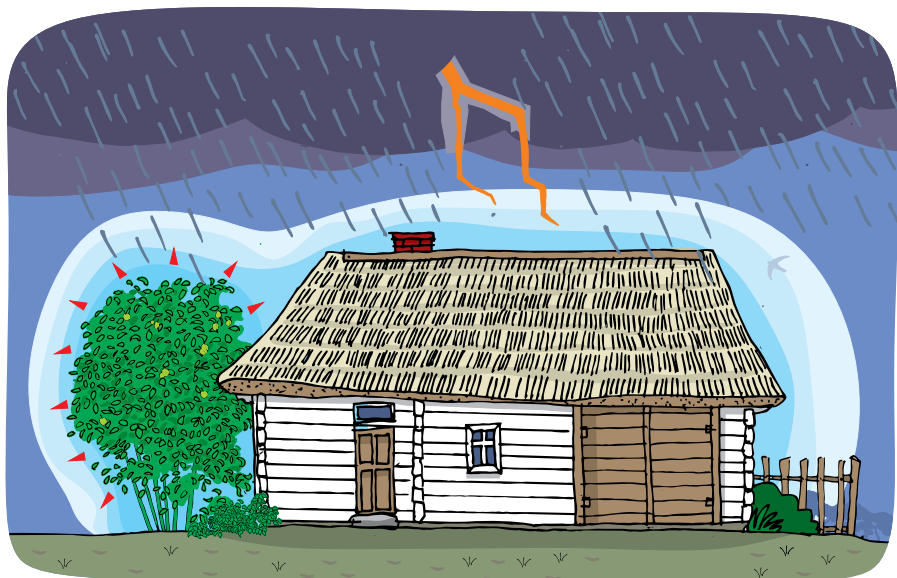
Magiczny kłokot

Kłokoczka południowa to niewielki krzew, rośnie w wilgotnych lasach i zaroślach. Zakwita w okresie od maja do czerwca i jest symbolem pełni wiosny. Kwiaty białe lub różowawe, drobne, zebrane w zwisających gronach, są często odwiedzane przez pszczoły. Nasiona kłokoczki pojawiają się późnym latem i jesienią. W charakterystycznych „pergaminowych” torebkach dojrzewają nasiona, które przy powiewie wiatru stukają o ich suche ścianki wydając charakterystyczny kłokot. Stąd nazwa rośliny.

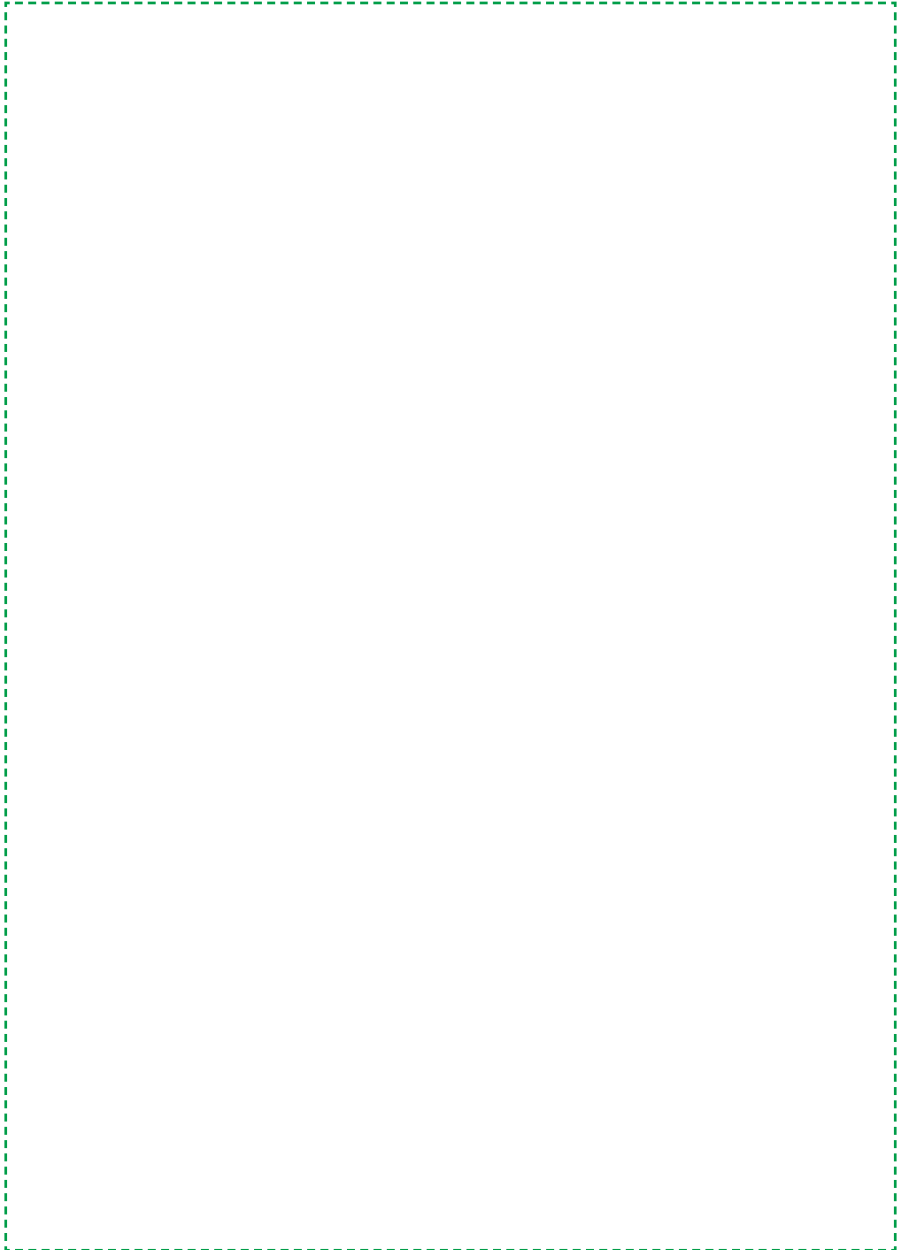
CZY WIESZ ŻE...

Obecnie kłokoczka południowa jest gatunkiem chronionym.

Kłokoczka uważana była za krzew o magicznej mocy chroniący przed nieszczęściami, dlatego sadzono ją w pobliżu domostw. Drewno kłokoczki często stosowano do wyrobu krzyżyków oraz wszelakiej biżuterii. Z nasion wykonywano paciorki i różańce mające ochronić właściciela przed złem.

► Zaprojektuj i narysuj biżuterię wykonaną z materiałów naturalnych.

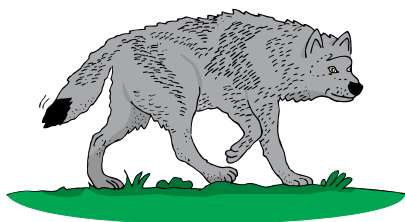

Dziki życie

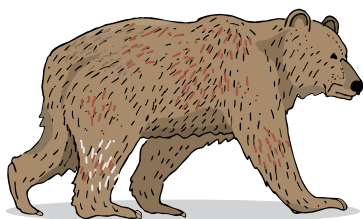
Duże zwierzęta występujące w lesie świadczą o różnorodności biologicznej terenu. Ich obecność informuje o tym, że dany obszar jest doskonałym siedliskiem dla wielu mniejszych stworzeń, którymi żywią się duże zwierzęta. Drapieżniki takie jak ryś i wilk wymagają do życia dużych obszarów bogatych w pożywienie. Ale duże zwierzęta to nie tylko drapieżniki. Należą do nich również roślinożercy tacy jak jelen czy sarna. Są też wszystkożercy, np. dzik i niedźwiedź.

Dziki są często nazywane sprzątacami lasu ze względu na swoją wszystkożerność. Wielkie nosy nazywane ryjami pozwalają im wyczuwać pożywienie nawet pod ziemią. Ryjami poszukując pokarmu, mówimy wówczas, że dziki buchtują.

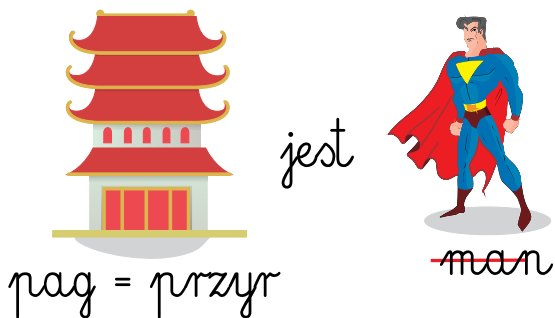

Podobnie jak dziki, **wilki** tworzą grupy spokrewnionych ze sobą osobników. Zwykle są to rodzice i podrośnięte potomstwo. Wilki podczas polowania ściśle ze sobą współpracują, aby zwiększyć swoje szanse na sukces.

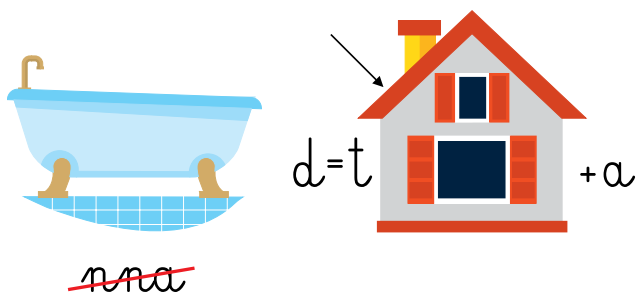

Niedźwiedź jest największym drapieżnym ssakiem występującym w Europie. Sam poluje i jest wszystkożerny. Zimą przespia w gawrach czyli wielkich norach zwykle tworzonych pod korzeniami drzew lub skałami.

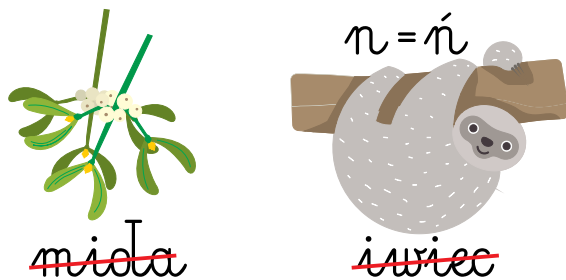
► Rozwiąż rebusy.

Tutaj wpisz hasło:

Tutaj wpisz hasło:

Tutaj wpisz hasło:

Kwiaty na polnej łące

Łąki są charakterystycznym elementem krajobrazu Pogórza Ciężkowickiego. Są to ekosystemy półnaturalne, czyli powstałe wskutek działalności człowieka, jednak podlegające naturalnym procesom.

W odległej przeszłości łąki koszone były ręcznie za pomocą kos, później używano do tego celu maszyn rolniczych.

Łąki stanowią naturalne korytarze ekologiczne.

Dlaczego łąk jest coraz mniej?

Współcześnie w Małopolsce zanika tradycyjne rolnictwo i łąki zarastają siewkami drzew. Aby łąka nie stawała się stopniowo lasem konieczne jest regularne koszenie lub wypas zwierząt. Rośliny łąkowe dobrze znoszą takie zabiegi, a wręcz ich wymagają.

Dlaczego łąki są cenne?

Oprócz gatunków pospolitych: krwawnika pospolitego, dzwonka łąkowego, rajgrasu wyniosłego, występuje na nich wiele chronionych gatunków roślin, takich jak: storczyki (kukułka plamista, podkolan biały), mieczyk dachówkowaty. Są także miejscem życia wielu zwierząt, m.in. pszczoł, motyli, chrząszczy.

podkolan
biały

mieczyk
dachówkowaty

kukułka
plamista

- Wklej (np. za pomocą taśmy) zasuszoną roślinę łąkową zebraną z terenu Parku Krajobrazowego Pasma Brzanki.

Pamiętaj!

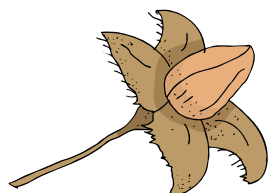
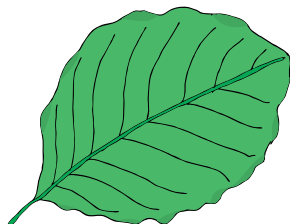
Nie wolno zbierać roślin
chronionych!

Upewnij się zanim
zerwiesz.

Gatunek:	
Stanowisko (miejscowość zbioru):	
Data:	
Zebrał i oznaczył:	

O czym szumią drzewa

Niemal połowę powierzchni terenu Parku Krajobrazowego Pasma Brzanki zajmują lasy, wyróżniają się one dużym stopniem różnorodności biologicznej i naturalności. W drzewostanie dominuje buk pospolity, który tworzy rozległe zbiorowiska leśne żyznej buczyny karpackiej oraz kwaśnej buczyny karpackiej.

Nasiona buka zwane bukwią to przysmak dla wielu leśnych zwierząt.

Czy wiesz że...

Dorośle buki mierzą do 40 m wysokości i mogą żyć nawet 350 lat.
Jeden dorosły buk każdego dnia wytwarza tlen dla około kilkudziesięciu osób.

- Odnajdź wśród liter nazwy roślin występujących w lasach Pasma Brzanki i wykreśl je. Z pozostałych liter utwórz hasło.

S	O	S	N	A	Z	W	Y	C	Z	A	J	N	A
B	J	Ę	Z	Y	C	Z	N	I	K	Z	W	Y	C
Z	A	J	N	Y	U	G	R	A	B	P	O	S	P
O	L	I	T	Y	C	B	R	Z	O	Z	A	B	R
O	D	A	W	K	O	W	A	T	A	Z	O	R	L
I	C	A	P	O	S	P	O	L	I	T	A	Y	D
Ą	B	B	E	Z	S	Z	Y	P	U	Ł	K	O	W
Y	N	N	A	R	E	C	Z	N	I	C	A	G	Ó
R	S	K	A	A	J	E	S	I	O	N	W	Y	N
I	O	S	Ł	Y	K	J	A	R	Z	Ą	B	P	O
S	P	O	L	I	T	Y	A	Ś	N	I	E	Ż	Y
C	Z	K	A	P	R	Z	E	B	I	Ś	N	I	E
G	R	Z	A	W	I	L	E	C	G	A	J	O	W
Y	P	J	O	D	Ł	A	P	O	S	P	O	L	I
T	A	A	K	L	O	N	J	A	W	O	R	C	M
O	D	R	Z	E	W	E	U	R	O	P	E	J	S
K	I	K	W	I	Ą	Z	G	Ó	R	S	K	I	A

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

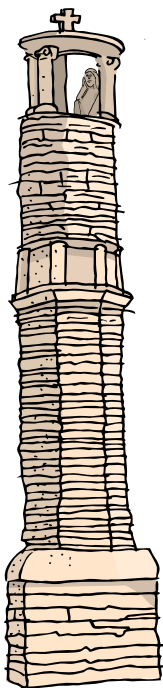
Szlakami malowane

Szlaki piesze i rowerowe przecinają Park Krajobrazowy Pasma Brzanka w poprzek i wzdłuż, krzyżując się w rejonie szczytu Brzanka. Na wschodnim krańcu Parku wyznaczonych jest też kilka szlaków konnych.

Oprócz szlaków turystycznych istnieją również różnego rodzaju ścieżki spacerowe, edukacyjne, przyrodnicze czy historyczne, które są odmiennie oznakowane niż szlaki turystyczne. Nietypowe, bo tworzone indywidualnie dla danego szlaku oznakowanie, posiadają szlaki kulturowe. Na terenie Parku można napotkać m.in. oznakowanie „Szlaku Rzemiosła Małopolski”.

Takimi znaczkami oznaczone są miejsca, w których kultywowane jest tradycyjne rzemiosło (np. w Żurowej – plecionkarstwo i bednarstwo, w Ryglicach – bibułkarstwo i kowalstwo).

W Jodłówce Tuchowskiej można zobaczyć unikatowy w skali kraju element oznakowania szlaku handlowego – starą latarnię. W minionych czasach, na szczycie prawie 8-metrowej wieży, w miejscu gdzie obecnie jest figura Jezusa, znajdowała się latarnia, którą co wieczór rozpalano, aby wskazywała drogę wędrowcom.

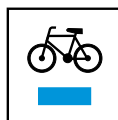
Wg legendy latarnię postawiono w miejscu, gdzie św. Jadwiga Królowa znalazła nocleg w czasie podróży do Biecza.

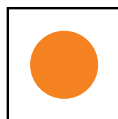
W miejscu tym odpoczywał również biecki kat zmierzający na egzekucje do Tarnowa.

► Odkrywco, zaznacz, które znaki widziałeś podczas swojej wędrowki i napisz w jakiej miejscowości/miejsu:

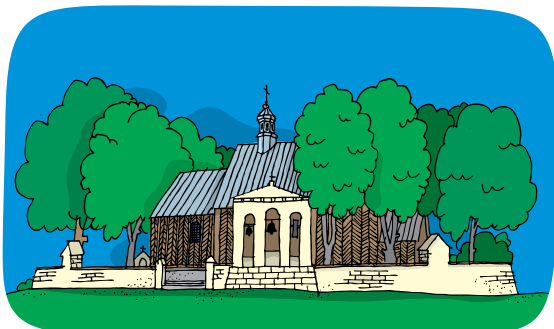

Data:

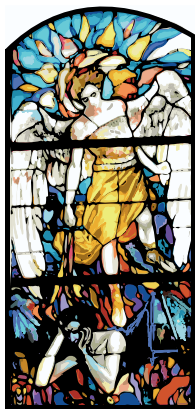
Z kim byłam/byłem:

„Na jodełkę”

Zlokalizowany na wzniesieniu drewniany kościółek p.w. Michała Archanioła to zabytek miejscowości Jodłówka Tuchowska. Wybudowano go z inicjatywy Żyda Mendela Kalba (karczmarza), który zakupił wieś od poprzednich właścicieli z obowiązkiem fundacji murowanej świątyni. Z tego zadania wywiązał się częściowo. W 1871 roku siłą parafian wzniesiono drewnianą świątynię w środku wsi, na polu zwanym Martykówką. Wokół posadzono lipy.

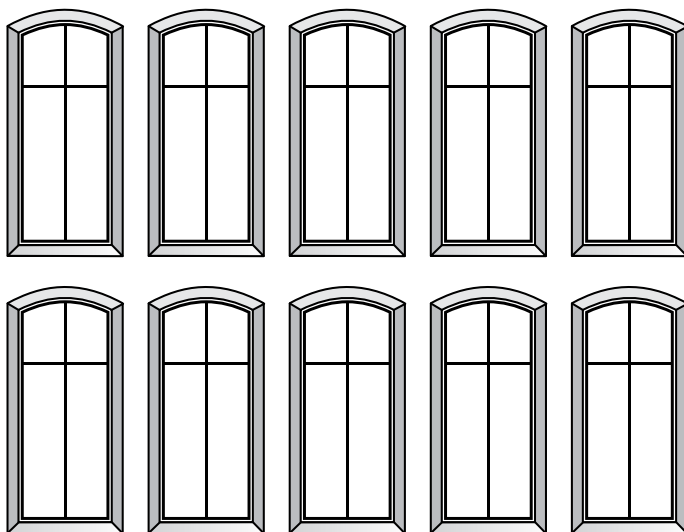
Ściany na zewnątrz oszalowano (obito) drewnianymi deseczkami ułożonymi pod kątem na tzw. jodełkę, co nawiązuje do nazwy miejscowości. Nadało to charakteru i niebywałego uroku temu obiektowi. Ołtarz główny zdobi obraz św. Michała Archanioła. Kościółek posiada wbudowaną w kamienne ogrodzenie XIX-wieczną arkadową dzwonicę na trzy dzwony. Jednemu z nich nadano imię Józef.

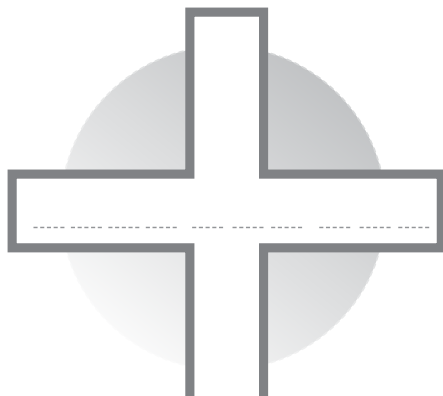
Od środka świątynię ozdobiono piękną barwną polichromią*. Od 1909 roku kilka kościelnych okien wypełniają witraże zaprojektowane przez Stefana Matejkę, bratanka mistrza Jana Matejki.

* Polichromia - wielobarwne malowidła zdobiące powierzchnie ścian, sklepień.

- Wypełnij dowolnymi kolorami taką liczbę witraży, jaka znajduje się w kościełku pw. Michała Archanioła w Jodłówce Tuchowskiej.

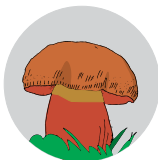
- Poniżej wpisz napis wyryty na poziomej belce drewnianego krzyża stojącego przy bocznym wejściu do kościołka.

Data:	Z kim byłam/byłem:
-------	--------------------

Tajemnicze królestwo

Duże kompleksy leśne porastające wzniesienia Pasma Brzanki a także liczne zarośla i zagajniki stwarzają dogodne warunki do życia i rozwoju wielu gatunków grzybów.

borowik
ceglaspory

zółciak
siarkowy

dziezka
pomarańczowa

lakówka
ametystowa

borowik
szlachetny

soplówka
jodłowa

Kodeks grzybiarza

Zbieraj wyłącznie grzyby dobrze Ci znane.
Korzystaj z atlasu grzybów!

Nie zbieraj młodych owocników – wtedy łatwo pomylić gatunki trujące z jadalnymi.

Zbieraj grzyby lekko je wykręcając lub odcinając nożykiem nisko przy ziemi.

Nie niszczy grzybów niejadalnych – one również pełnią ważne funkcje w przyrodzie.

Stare i robczywe owocniki grzybów jadalnych pozostaw w lesie, niech rozsiewają zarodniki!

Zbieraj grzyby do wiklinowego przewiewnego koszyka.

Nie zbieraj gatunków objętych ochroną!

Czy wiesz że...

Jesienią na terenie Parku odbywają się imprezy związane z obfitością owocników grzybów – przykładem jest coroczne Święto Grzyba w Jodłówce Tuchowskiej.

- Korzystając z bogactwa grzybów jadalnych lasów Pasma Brzanki, latem lub jesienią udaj się na grzybobranie! Pamiętaj o przestrzeganiu kodeksu grzybiarza!

Opisz poniżej rezultaty Twojej wyprawy na grzyby!

Data	
Miejsce grzybobrania	
Z kim byłem/byłam?	
Ile sztuk zebrano?	
Waga owocników	
Jakie gatunki?	
Kto pomógł oznaczać?	
Na co przeznaczono zbiór?	
Opisz najpiękniejszy egzemplarz jaki udało Ci się znaleźć. Możesz też wkleić zdjęcie ☺	

Rybie rozmowy

Biała zwana także Białą Tarnowską bądź Dunajcową.

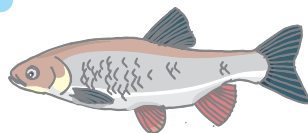
Przez Park Krajobrazowy Pasma Brzanki przepływa mająca swe źródła w Beskidzie Niskim – Biała. Jest ona prawobrzeżnym dopływem Dunajca o długości około 102 kilometrów, jej ujście znajduje się na północny zachód od Tarnowa. Powierzchnia dorzecza Białej wynosi 983 km². Rzeka ma górski charakter, cechuje ją wartki nurt, niska temperatura wody oraz duża zmienność stanów wód i przepływów. Jest jedną z nielicznych rzek tej wielkości w Karpatach Polskich, która nie posiada zapory wodnej, ani dużego zbiornika retencyjnego w głównym biegu. Rzekę zamieszkuje ok. 25 gatunków ryb m.in. brzana, brzanka, świnka, szczupak, miętus, lin, pstrąg, kleń. W Białej obserwowana jest również obecność minoga strumieniowego – rzadkiego bezzuchwowca. W celu ochrony siedlisk rzadkich gatunków zwierząt oraz roślin, wzdłuż Białej wyznaczono obszar Natura 2000.

HMM... CO
BY TU DZIŚ
PRZEKASIĆ?

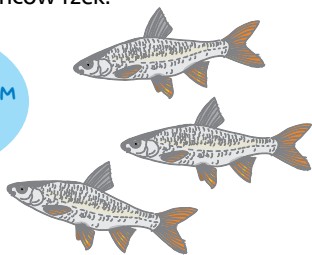
Szczupak – występuje w wodach płynących i stojących. Żywi się głównie innymi rybami. Sieje postrach wśród mieszkańców rzek.

A JA WOLE
LARWĘ
KOMARA.

Kleń – wszystkożerna, pospolita ryba. Chętnie zjada rośliny i larwy owadów.

PŁYŃCIE ZA
MNA WIDZIAŁAM
TAM SMACZNE
ROŚLINKI.

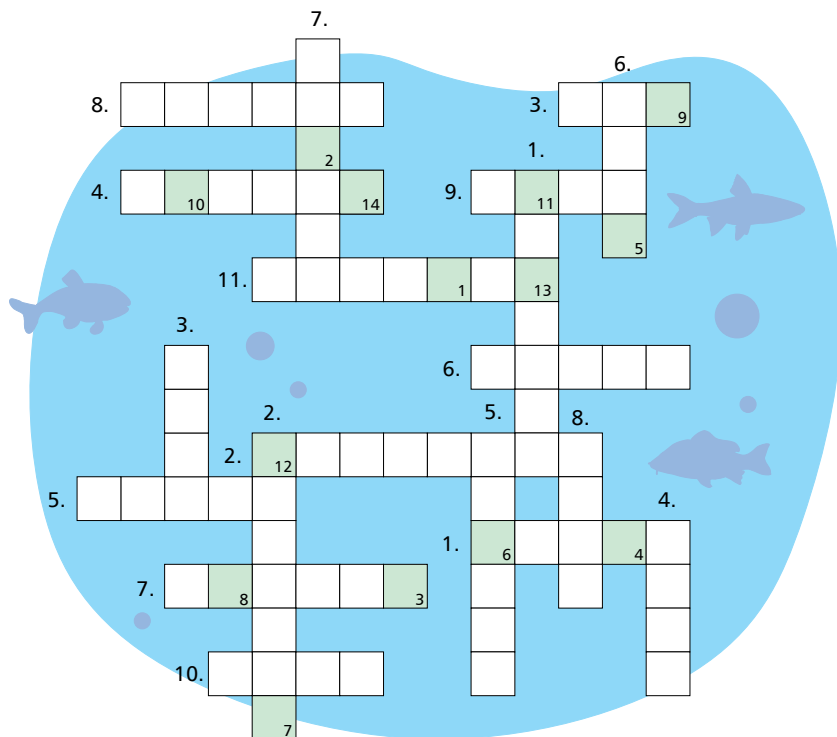
Świnka – stadna ryba roślinożerna o wielkości 25-50 cm. Występuje głównie przy dnie rzek i jezior.

DZISIAJ PORA
NA ŚLIMAKA.

Okon – stadny drapieżnik, dorasta do 60 cm, zjada inne ryby, larwy owadów oraz skorupiaki wodne.

► Rozwiąż krzyżówkę dotyczącą życia w rzece.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----

Poziomo:

1. Rybie gody.
2. Rzeczny drapieżnik postrach wśród innych gatunków ryb.
3. Płochliwa ryba o zielonym ubarwieniu.
4. Jej dnem płynie rzeka.
5. Mała rzeka, strumień.
6. Bezzuchwowiec, mieszkaniec rzek i strumieni.
7. Ryba z rodziny karpiowatych z pyskiem skierowanym do dołu.
8. Narząd ruchu u ryb.
9. Jest nim pokryte dno rzeki.
10. Pospolita ryba karpioвата o czerwonej barwie płetw.
11. Świeżo wyklute małe rybki.

Pionowo:

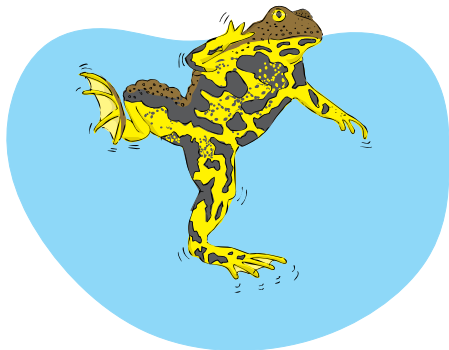
1. Młode pędy wierzby, rosnące nad brzegami rzek.
2. Narząd oddechowy u ryb.
3. Wartki w rzece.
4. Mały drapieżca z rodziny okoniokształtnych.
5. Ceniona ryba jadalna żyjąca w szybko płynących, zimnych, czystych górskich wodach.
6. Wykluwają się z niej młode ryby.
7. Mała stadna roślinożerna ryba, jej nazwa przypomina zwierzę hodowlane.
8. Ceniona ryba jadalna, można ją spotkać na świątecznym stole.

Co nie ujdzie nam płazem

Płazy to grupa zmiennocieplnych zwierząt zamieszkujących różne środowiska. Cechą wspólną wszystkich płazów jest to, iż do rozmnażania niezbędne jest im środowisko wodne.

Salamandra płamista – czasami błędnie nazywana ognistym jaszczurem. Żyje w bliskości leśnych, cieniistych, płynących strumieni. Bukowe lasy są jej ulubionym środowiskiem. Nie składa jaj, rodzi żywe larwy co jest rzadkością wśród płazów.

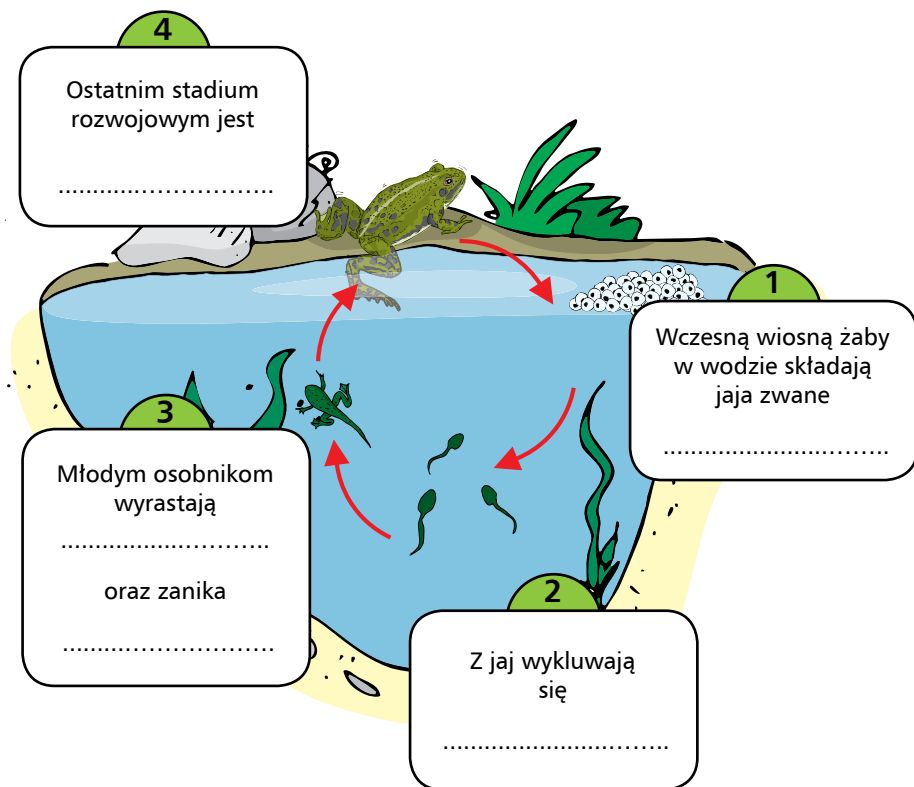

Kumak górski – w przeciwieństwie do salamandry, kumaki składają skrzek, z którego wylęgają się kijanki. Nie lubią wartkich strumyków, zamieszkują płytkie wody stojące. Kumaki składają skrzek w miejscach, w których same przyszły na świat.

Ropucha szara – jest jednym z największych płazów w Polsce. Jej jaja i kijanki rozwijają się w wodzie, ale dorosłe osobniki wolą żyć na lądzie. Porusza się stawiając kroki, jedynie spłoszona decyduje się na skok.

► Uzupelnij brakujące miejsca w cyklu rozwojowym płazów.

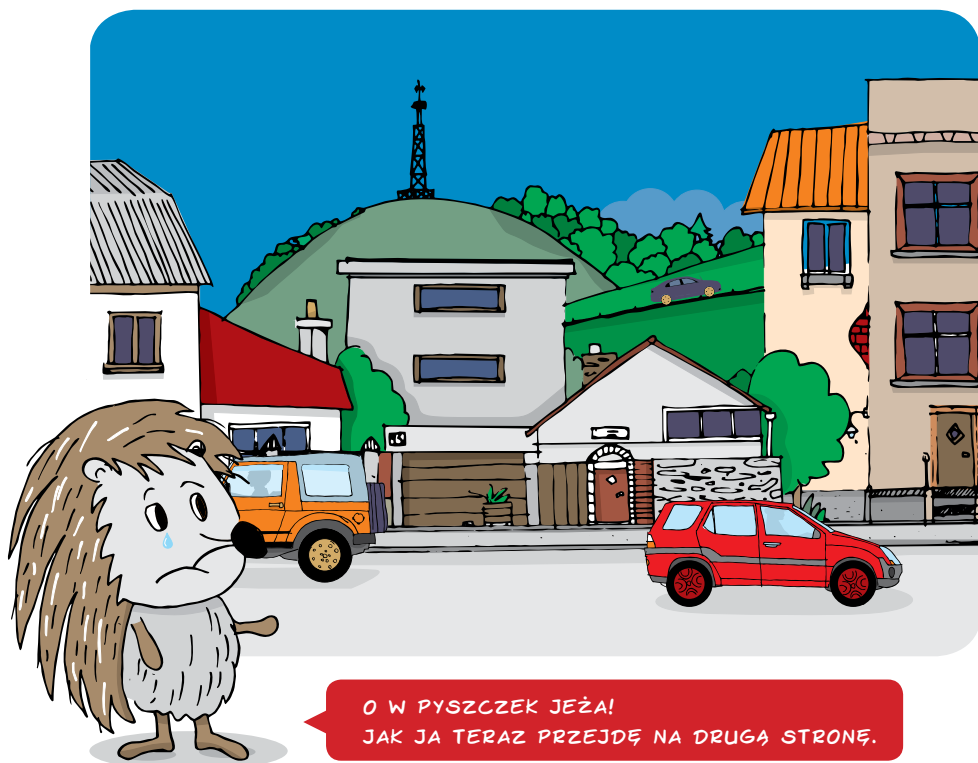
Czy wiesz że...

► Płazy są jedną z najbardziej zagrożonych grup zwierząt, ich liczebność spada m.in. z powodu niszczenia ich naturalnych siedlisk. Zmiennocieplność płazów oznacza, że temperatura ich ciała zależy od temperatury otoczenia. Żółte plamy na ciele płazów informują, iż zwierzęta te wytwarzają toksynę groźną dla drapieżników.

Którędy tupta nocą jeź

Korytarze ekologiczne można dla uproszczenia porównać do sieci dróg. Mamy zatem korytarze o znaczeniu międzynarodowym, krajowym, lokalnym, które tworzą skomplikowaną wzajemnie uzupełniającą się sieć. Ludzie najczęściej przemieszczają się przy pomocy samochodów po drogach asfaltowych. Zwierzęta poruszają się na własnych „nogach”, a za drogi służą im lasy, polany, rzeki, a także tereny wzdłuż rzek. Jeśli w przebiegu korytarza znajduje się przeszkoda, często nie jest możliwe dalsze ich przemieszczanie się. Takimi przeszkodami mogą być np. zabudowania, drogi szybkiego ruchu, itd.

Bardzo ważne jest, aby korytarze były drożne i wzajemnie się ze sobą łączyły, umożliwiając zwierzętom swobodną wędrówkę.

O W PYSZCZEK JEŻA!
JAK JA TERAZ PRZEJDĘ NA DRUGĄ STRONĘ.

1.

Korytarz ekologiczny

to obszar umożliwiający przemieszczanie się zwierząt, roślin i grzybów.

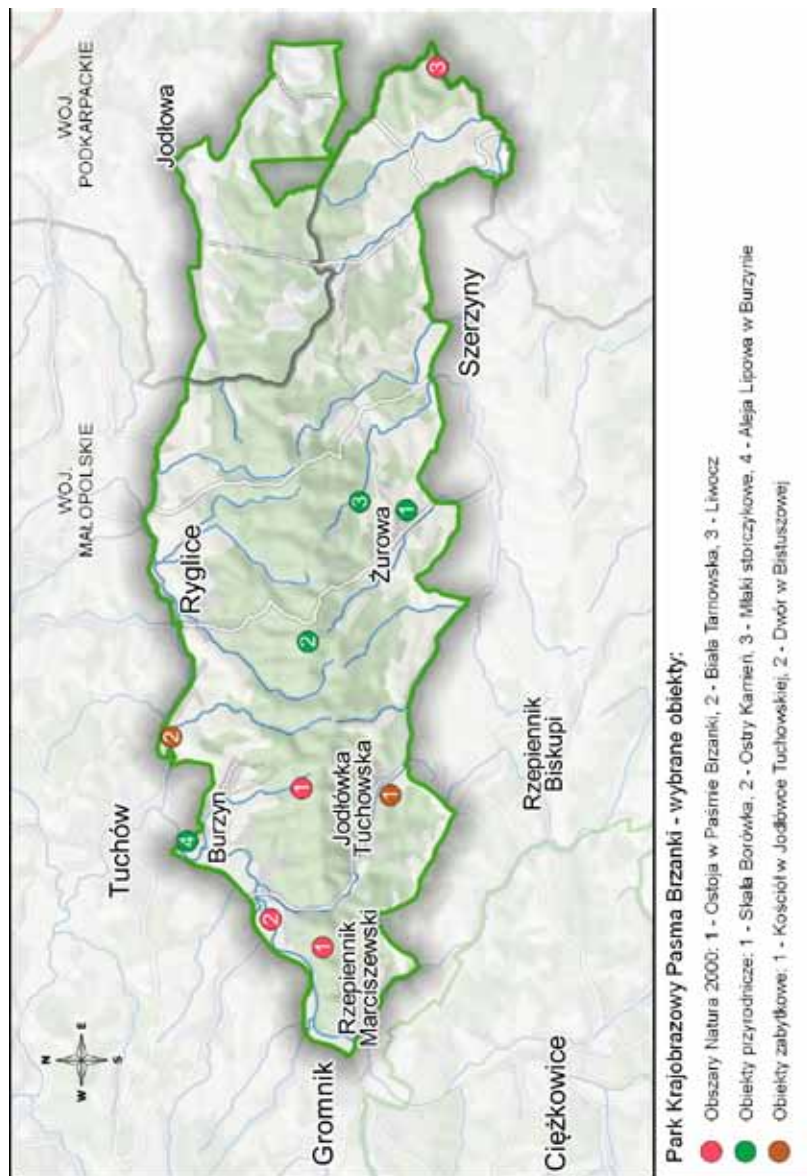
2.

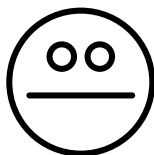
- Teraz kiedy już wiesz jak ważne są korytarze ekologiczne, przyjrzyj się dokładnie obrazkom powyżej. Zastanów się i napisz poniżej, który obrazek przedstawia korytarz niedrożny i dlaczego. Zaznacz na **czerwono** miejsca, które wg Ciebie są przeszkodami w wędrówce zwierząt.

MAPA PARKU

- Zaznacz na mapie miejsca, które odwiedziłaś/odwiedziłeś.

- Oceń swoje wrażenia po zakończeniu pracy ze spacerownikiem, kolorując odpowiednią buźkę.

Twoje uwagi:

Podpowiedzi do krzyżówki: KLEŃ ŻWIR LIN NURT POTOK BRZANA ŚWINKA DOLINA TARŁO
KARP WIKLINA PŁETWA MINÓG NARYBEK PSTRĄG SZCZUPAK SKRZELA IKRA OKOŃ

ODKRYWCY PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH

Program Odkrywcy Parków Krajobrazowych realizowany jest na terenie małopolskich parków krajobrazowych.

Koncepcja programu:

Marcin Guzik, Anna Boguś, Iwona Szczygieł, Patrycja Łabuz-Walczak, Magdalena Frączek, Jolanta Pułka, Katarzyna Śnigórska, Anna Świsterska

Spacerownik Pasma Brzanki

Teksty:

Tomasz Gawlik, Michał Karczmarz, Iwona Burda, Piotr Buglewicz, Patrycja Łabuz-Walczak, Magdalena Sekuła

Opracowanie mapy:

Piotr Sułek

Projekt, skład:

Dariusz Grochal | Skład Liter | Grafika Wydawnicza

Wydawca:

Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego
ul. Vetulaniego 1A, 31-227 Kraków

Oddział ZPKWM w Tarnowie,
ul. Ostrogskich 5, 33-100 Tarnów

Wydanie 1

Egzemplarz bezpłatny

ISBN 978-83-631113-33-9

KRAKÓW 2019